

MOLNÁR KATALIN

A szakdolgozatokról

2006. augusztus 30-án, a Rendőrtiszti Főiskola tanári továbbképzésén elhangzott egy előadás, amelynek bővített, szerkesztett változata 2007-ben jelent meg a *Magyar Rendészetben*.¹ Ebben a főiskolán születő szakdolgozatok hiányosságairól, a szakdolgozatokat nem kellően segítő kollégák szakmai és emberi hozzáállásának mikéntjéről fogalmaztam meg elég súlyos kritikát. A rendészeti(?) szakirodalomra jellemzően az az írás is nagyjából visszhangtalan maradt. Ez egyrészt talán szerencsének is mondható, hiszen ha a kritikával érintett, bár névtelenségbe burkolt kollégáim olvasták volna a megjegyzéseimet, akár sértve is érezhették volna magukat. Másrészt viszont egyáltalán nem szerencsés dolog, hogy az ott megfogalmazottakkal senki nem szállt vitába, és feltételezem, nem azért, mert mindenben egyetértett velem, hanem azért, mert 1. vagy valóban nem olvasta az ott írtakat; 2. vagy továbbra is érdektelen maradt a téma iránt. Sajnálatosnak tartanám, ha így lenne.

Miért foglalkozom megint a szakdolgozatokkal?

Annak, hogy most újra ez a téma kerül terítékre, több oka is van. A legközvetlenebb, hogy a *Belügyi Szemle* e számában megjelenik egy friss, ebben a tanévben megvédett szakdolgozat, amelyet szerzője „hózzám” írt, azaz én voltam a konzulense. Volt már ilyesmire példa, hiszen tavaly egy másik szakmai folyóirat, a *Magyar Rendészet* három mesterszakos hallgató szakdolgozatát jelentette meg. A szövegek elé írt akkori tanulmányomban² méltattam a szerzőket, s ezt ezúttal is szerettem volna megtenni a mostanival. Magam egy rövidebb bevezetőt szándékoztam írni a dolgozat elé, de a szerkesztő azt kérte, hogy ennek apropóján foglaljam össze a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karán született szakdolgozatokkal kapcsolatos tanári tapasztalataimat. Örömmel mondtam igent. Ez már a második ok is egyben,

---

¹ Molnár Katalin: Néhány gondolat a szakdolgozatok elkészítésének színvonaláról a Rendőrtiszti Főiskolán. *Magyar Rendészet*, 2007/1–2., 38–44. o.

² Molnár Katalin: A rendészettudósok új generációja? *Magyar Rendészet*, 2011/2., 8–12. o.

hiszen az elmúlt hat évben történt azért némi változás is ezen a téren, ezeket szívesen megosztom. A 2006 óta eltelt időben természetesen gazdagodtak a saját tapasztalataim, amelyek alapján van egy jó hírem: az akkori kritikáim már nem mindenben és nem annyiszor érvényesek, és ebben a tanulmányban éppen ezekről a pozitív fejleményekről szeretnék beszámolni. A harmadik ok, hogy a szakdolgozatok ügye még mindig és örökösen szívügyem, vagy inkább azt mondanám, hogy a szakdolgozatíró hallgatók számomra továbbra is nagyon fontosak. Mert hiszem, sőt, el is mondják, hogy számukra is ugyanilyen fontos a segítség, amelyet a konzultációk adnak.

Szeretném hangsúlyozni, hogy jelen összefoglalómat, ahogyan a hat évvel ezelőtti is, elsősorban saját személyes tapasztalataimra alapozom. Az akkori és a mostani felkérés is arra vonatkozott, hogy én hogyan látom a kérdést. És szükségszerű is, hogy nem tudok a más tapasztalatairól beszámolni. Ha tehát ez a vélemény túlságosan egyoldalú, az ezért van. Mindazonáltal szívesen olvasnék hasonlóan személyes beszámoló(ka)t ugyanerről a témáról, vagy akár egy objektív vizsgálatot a nálunk születő szakdolgozatokról. Értelmesnek tartanám az erről való oktatói párbeszédet is, persze ha az oktatóinknak nem lenne kisebb gondjuk is nagyobb annál, mintsem hogy a szakdolgozatokkal vagy a szakdolgozókkal foglalkozzanak...

Ha a hallgatókat kérdezzük, igazán nem tudom, hányuknak fontos az, hogy a szakdolgozatukat, afféle kötelező elemként, ne csak „leadják”, hanem miközben készítik, az ehhez szükséges készségeiket is fejlesszék. Az általam „dolgoztatott” hallgatók, biztosan állítom, tisztaban vannak ezzel. A szakdolgozat megírása közben ugyanis megtanulhatnak tájékozódni a vonatkozó szakirodalomban, és az olvasottakra szakszerűen, korrektül hivatkozva, felkészülten szembeállítani egymással különböző nézeteket, elméleti vagy gyakorlati megközelítéseket, azokkal vitatkozni. Logikusan felépíteni és érvelően kifejteni egy-egy szakmai kérdést, gyakorlati példákon keresztül, személyesen átélte szituációk segítségével hitelesen is bemutatni és érthetővé tenni a rendszet területén felvetődő jelenségeket; megoldásokat keresni, kitalálni a sokszor megoldhatatlannak tűnő problémákra. Mert ezek igenis érdeklik a nálunk tanuló rendészeti szakembereket, és jó néven veszik, ha mi, az oktatásukkal foglalkozók is nyitottak vagyunk az őket foglalkoztató kérdésekre. Utóbbit bizonyítja, hogy rengeteg későbbi tanórai példa a szakdolgozóimtól, vagyis a mai magyar rendészeti kultúra valóságából származik, amit valahányszor el is mondok, és a hallgatók ezt a „naprakészéget” kifejezetten értékelik.

A témaválasztásokról

Az utóbbi években sok, érdekesebbnél érdekesebb olyan szakdolgozat született a kezem alatt és a nemrég megszűnt társadalomtudományi tanszéken is, amelynek tagja voltam. Ezekből plasztikus képet lehetett alkotni a mai magyar rendészeti kultúra viszonyairól, aktuális problémáiról, a rendészetnek a civilek szerint (is) fontos értékeiről, a nap mint nap jelentkező nehézségekről, az egyéni „túlélési stratégiákról”, a rendészeti munka szépségeiről és veszélyeiről, a hallgatók rendészeti oktatással kapcsolatos igényeiről, sőt, sajátos, csalódásairól is.

És akkor hadd sorjázzanak az előbbi tematikai sokszínűséget mindennél beszédesebben illusztráló példák. Ki gondolná, hogy valakinek eszébe jut, hogy a büntetőeljárásban, közelebbről a kihallgatások alatt a fogyatékkal élő embertársaink számára nyújtunk-e segítséget, és milyen? Mert van ilyen kolléga, s jóllehet személyes okból, de dolgozatában a jeltolmács rendőrségi alkalmazását járja körül – az ehhez szükségszerűen tartozó mély empátiával, toleranciával.

A tapasztalt szakember másokat és önmagát szüntelenül elemző-értékelő igénye érződik abban a dolgozatban, amelyből az alábbi idézet származik: *„Témaválasztásom abból az érzésből fakad, hogy (időnként) megbotránkoztat mások kihallgatása. Nem azért, mert rossz taktikai vagy kommunikációs eszközöket használnak, hanem mert mindenkinél ugyanazokat. Ami egyértelműen azt jelenti, hogy nem ismernek másikat. Ezt azért is helytelenítem, mert nem veszik a fáradságot, hogy jók legyenek abban, amit csinálnak. Tudom, hogy a rendőrség nem teheti meg, hogy elküldjön mindenkit, aki nem alkalmas erre a pályára, de ezeket az embereket akkor nem nyomozóként, hanem valami teljesen másként kellene foglalkoztatnia. Illetve egy olyan, átfogó képzést kellene biztosítania, ahol ezt megtanulhatja a rendőr.”* Szigorú elvárások, kemény szavak. Csak egyetérteni tudok velük.

Egy másik hallgató a rendőrség különböző szolgálati ágainál eltöltött éveit során úgy tapasztalta, hogy az arrogáns viselkedésnek még továbbra is domináns szerepe van a rendőrök körében. Érdeklődve figyelte az emberek erre adott különböző reakcióit, és arra a megállapításra jutott, hogy a rendőr a helyesen megválasztott verbális és nem verbális kommunikáció alkalmazásával jelentősen megkímélhetné magát a felesleges vitáktól és az ezekből eredő kényszerintézkedésektől. Hiszen megfelelő kommunikációval még a különböző kényszerintézkedéseket is le lehet úgy folytatni, hogy egy külső megfigyelőnek fel sem tűnik, hogy a rendőr éppen kényszerintézkedést hajt végre.

A dolgozat fejezetcímei a rendőri intézkedések egyes típusai szerint haladva mutatják be mindezt. Az igazoltatás, a kihallgatás, a szembesítés, a biztonsági intézkedés, az elfogás és előállítás, az elővezetés, a magánlakásban és közterületnek nem minősülő egyéb helyen történő intézkedés, a közlekedésrendészeti intézkedés, a fokozott ellenőrzés és végül a ruházat, csomag és jármű átvizsgálása során a szerző kitűnő példái szerint ezernyi olyan apró kommunikációs momentumra érdemes figyelni, amelyekkel elérhető, hogy az intézkedések ne csak jogszerűek és szakszerűek, hanem kulturáltak is legyenek. A dolgozat fő üzenete, hogy az egyes szituációkban a hangsúly a nem verbális üzenetek legpontosabb vételén és adásán van, de természetesen ha a példa megkívánja, számos verbális megoldást is olvashatunk, amelyek szintén a szerző hozzáértését és érzékeny „adó-vevő készülékét” bizonyítják. A példákban mindvégig egyértelműen jelen van az a humánus, amelyre a rendőri munkában meggyőződésem szerint égető szükség van. Csak a véletlen műve egyébként, hogy dolgozat megvédése után nem sokkal, 2012. június 6-án éppen erről a témáról tartott konferenciát az egyetem közbiztonsági tanszéke, *Ezerarcú rendőri intézkedés* címmel. A hallgató sikerrel szerepelhetett volna előadóként is ezen a tanácskozáson.

Hasonlóan az intézkedésekből indul ki annak a szakdolgozatnak az írója is, akinek a számára az egyetemi tanulmányai tették egyértelművé, hogy a sikeres kommunikáció záloga a készségek fejlesztése. *„Égy kulturált, szakszerű, jól kezelt és jól kommunikált rendőri intézkedés nagy százalékban megnöveli annak biztonságos és eredményes befejezését.”* S tovább is megy: *„Az ilyen intézkedés nagyon sokat javít a rendőrség megítélésén is.”*

Egyébként az elmúlt tizenöt évben folyamatosan nagyon sokan írnak a rendőrség presztízséről, annak fokozatos romlásáról, és sokakat érdekel, hogyan lehetne az elfogadottságot növelni. Pontosan értik, mert a hétköznapi életben a saját bőrükön érzik, mennyire elengedhetetlen lenne ez a munkájuk sikeresebbé tételéhez. Részben a vonatkozó irodalmakat olvasva, részben pedig saját ötleteik, tapasztalataik alapján azt is elég jól tudják, hogyan lenne ez kivitelezhető. Különösen izgalmas az ilyen szakdolgozók sorában gyakorló rendőrségi szövívőkkel találkozni, az ő gondolataikat figyelemmel kísérem, helyi megoldásairól szóló írásait olvasni. Az elmúlt években négy-öt megyei vagy nagyobb városi szövívő is volt a szakdolgozóim, s kivétel nélkül mindegyikük magas színvonalú, igényes munkát tett le az asztalra. Köztük olyan is akad, akivel aztán szorosabb szakmai együttműködésünk is kialakult. Az ő kezdeményezőképességének köszönhetően megvalósult egy vezetői kommunikációs készségeket fejlesztő tréning a megyéjükben.

A legkedveltebb témák között mindenképpen említést érdemelnek az egyes kihallgatási formák közben alkalmazható kommunikációs fogások. Egy gazdaságvédelmi ügyekben nyomozó kolléga írásbeli kommunikációs készségeinek köszönhetően ezek a fogások nem elvontak és szárazak, hanem érthetőek, és ami még fontosabb: emberközeli lesznek a kívülálló olvasó számára is. A konzultációk idején ezt a kollégát sokakhoz hasonlóan nemcsak a téma iránt érdeklődő hallgatónak, de a munkáját szerető, a munkája és az emberek iránt elkötelezett (tehát lojális!) szakembernek ismertem meg. Alapossága emberi igényességéből fakad, aminek a munkája közben is bizonyára nagy hasznát veszi. Hiszen egy nyomozás és vizsgálat lefolytatása a részletekre figyelésnek, az összefüggések meglátásának és nem utolsósorban a kommunikációs készségeknek a birtoklását igényli. A kihallgatási taktika ajánlásait az egyetemen az ügynevezett szakmai tanszékeken oktató kollégák tankönyveiből az elmúlt években már magam is szinte „megtanultam”. A diákok szakdolgozataiban ezek szükségszerűen rendre visszaköszönnek. Igazán egyedivé és érdekessé az egyes dolgozatírók saját tapasztalatai, megfigyelései és következtetései tudják tenni ezt a kedvelt témát, mint például ebben a dolgozatban is.

Egy szintén ebben a félévben megvédett dolgozat azt taglalja, hogy az egyes csapaterős rendőri műveletekben mennyire kap hangsúlyt a tömeggel való kommunikálás, és hogy miért fontos, hogy a rendőrök ilyenkor is pontosan megértessék magukat az állampolgárokkal. Megmutatkozik a szerző szakmai tapasztalata és rendszerező képessége, amelynek segítségével „képbe helyezi” a beavatatlan olvasót. Nagyon jók a kategorizálások, a magyarázatok, a részletező leírások. Szó szerint is képbe helyez minket, hiszen dolgozatát a megfelelő mértékben és jól elhelyezett, korrektül hivatkozott fotókkal illusztrálja. Ezeket a mai magyar közéletből vett jeleneteket láthatunk, ahol a rendőrség rendezvények biztosítása vagy éppen tömegosztatás közben látható. Mindezzel a kommunikációnak elsősorban és természetesen a legfeltűnőbb jelzéseit (egyenruha, alakzatok, szimbólumok stb.), azok szerepét tudja szemléltetni.

Az efféle témákat jellemzően levelező tagozatos hallgatóim választják, akik több évet eltöltöttek már a rendészeti szervezetek végrehajtói szintjein. Objektumőrök, járőrök, körzeti megbízottak, nyomozók, vizsgálók, helyszínelők, ügyeletesek, bűnmegelőzésben, ifjúságvédelemben dolgozók. Joggal remélheti a konzulens, hogy a tanulmányaik és a szakdolgozatuk igényes elkészítése után felkészültebben, tudatosabban, magabiztosabban és hatékonyabban fognak dolgozni.

A nappalissokkal kissé más a helyzet. Ők szerény szakmai tapasztalataikat csak a két nyári gyakorlat alatt szerzik, ezért félig-meddig még civilként látják a rendészeti szervezeti kultúrát. Elképzeléseikben, ötleteikben ebből adódóan még kreatívabbak, bátrabbak, bár időnként már náluk is jellemző a kritikai hangvétel visszafojtottsága. Nem ritkán fordul elő az, hogy bizonyos megállapításokat írásban nem vállalnak, s amikor a bírálóknak a konzulens rákérdezik a saját véleményre, vagy felfedez bizonyos ellentmondásokat a dolgozat egyes állításaiban, akkor a védésen őszintén elmondják, miért nem írták le, amit gondoltak. A három egyetemi év alatt hamar megtanulják, hogy a szakmailag is megalapozott, visszafogottan, diplomatikusan megfogalmazott, konstruktív kritika sem feltétlenül és egyértelműen kívánatos a mai magyar rendészeti kultúrában. Nemcsak a kommunikációs tárgyú dolgozatokra igaz ez, bár magam zömében ilyeneket bírálok. Ez az előbbieken felsorolt témákból is nyilvánvaló. Alkalmyszerűen azonban etikai témákkal is fordulnak hozzám a hallgatóim, lévén hogy etikát is oktatok. Elgondolkodtató volt például, amikor a jelöltnek a korrupcióval vagy a magyar rendészeti kultúrára jellemző hatalmi hierarchiával kapcsolatos személyes attitűdjét csak a szóbeli védésen sikerült kiderítenem.

Volt tanszékünk népszerűségét különben a szakdolgozati témaválasztások számából az elmúlt évtizedekben egyértelműen lehetett látni. Azt hiszem, nem járok messze a valóságtól, amikor ezt – egyebek között – azzal is magyarázom, hogy a hozzánk írt dolgozatokban sokkal nagyobb mértékben megengedett, sőt a társadalomtudományokhoz szükségszerűen hozzá is tartozik ez a hangvétel. Valamennyi tantárgyunk keretében tanítottuk a hallgatóknak a szakmai alapokon álló, érvelő és építő kritikát, amelyet kifejezetten élvezettel művel(né)nek. Sokszor, éppen ezért, szellemileg és lelkileg is üdítő, kellemes órák a szakdolgozati védések. Olyan ritka(?) alkalmak, amikor a hallgató fontosnak érezheti magát, a témáját, a problémáját, amikor nyugodtan elmondhatja a véleményét, az észrevételeit, a tapasztalatait, a meglátásait, a meggyőződéseit, amelyekkel egyedül a szakmai ellenérvek állnak szemben, és nem a félreértelmezett tanári, vagy ami még rosszabb, előljárói tekintély, hatalom.

Mire való a konzulens?

A hallgatók szakdolgozati témaválasztása természetesen sok mindentől függ. Sokak számára még mindig bizonyára magától értődő, hogy a lehető legkönn-

nyebb ellenállás irányába mozdulva olyan témából írnának, amely a legegyszerűbbnek tűnik. Ám nem biztos, hogy ami egyszerűnek tűnik, az az is. Legkönnyebb megoldásnak azt szokták gondolni, hogy egy „lerágott csontot” újra elővesznek, vagyis a meglévő szakirodalomból összeollóznak egy „új” dolgozatot. Túl ennek az eljárásnak az etikai megítélésén, a szakmai hasznosságát sem kívánom értékelni. Nem mondom, hogy ilyesféle szövegekkel a hozzám jelentkező hallgatók nem próbálkoznak, de szerencsére csak elvétve, s hamar leleplezem őket. Hogy ez miért van így, arra egy furcsa magyarázatom van: a konzulensi riogatás eszköztét használom reklámnak. Azt szoktam mondani ugyanis a potenciális jelentkezőknek, hogy aki hozzám akar jönni szakdolgozónak, az semmi „jóra” ne számítson. Azaz: itt olvasni kell, gondolkodni, önállóan alkotni. Sőt, aki esetleg nem tud írni, azt megtanítom! Aki ezek után veszi a bátorságot, és jelentkezik, valóban nem szokott rosszul járni. A témaválasztást komolyan indokolni kell, és jó előre azt is ki kell találni, mi a célja a dolgozat megírásával. Mielőtt ígént mondunk egymásra, hosszasan elbeszélgetünk ezekről, s aki ezt sok(k)nak tartja, visszakozhat. Az első lépés, hogy szakirodalmat adok-ajánlok, amelyben kissé elmélyed a jelölt, majd mindenkitől vázlatot kérek. Ezt eleinte nagyon nem szokták szeretni és érteni sem, de kis győzködés után hamar rájönnek, hogy mennyire fontos a vázlat. Hiszen jó látni a munka menetének tervét, elképzelt ívét, és hasznos, ha van mitől eltérni.

Szintén „belépő” szokott lenni az ügynevezett próbaszöveg, ami alapján meg tudom és meg is szoktam ítélni, a jelölt hogyan ír, milyen készségei vannak e téren. És lehetőleg még a legelejein. Ilyenkor nemritkán még azt is megteszem, hogy egy-egy oldalon, a számítógép korrektúra funkciójának segítségével láthatóvá is téve, kijavítom a hibáit, stilizálom a szövegét, hogy lássa, merrefelé kell változtatnia ahhoz, hogy végül mégiscsak a tudományos stílushoz közelítő szöveget alkothasson. És lassan idomulnak a szavak, gördülékenyebbé válik a fogalmazás, épül-szépül a szöveg... A tavaszi félévben történt épp egy kivétel. A kész(nek vélt) szöveget a hallgató a leadási határidő előtt pár nappal küldte el nekem. Ha hamarabb látom a szövegkezdeményt, az első próbálkozásokat, a fogalmazási és szerkesztési készségeket, akkor hamarabb beleavatkozhattam volna az alkotás menetébe, és bizonyosan sokkal többet segíthettem volna. Így először maradt a keményebb hangú kritika, majd az utolsó biztatások, s idő híján néhány alapvető kérdés, tanács, javítás és végül a kíváncsiság, amellyel az utolsó, immár kinyomtatott és bekötött szövegváltozatot vártam. Szerencsére a kezdetekhez képest pozitív volt a végkifejlet: a dolgozat néhány nap alatt is sokat javult. Messze nem lett töké-

letes, de meglátszott rajta az utolsó napok energiát nem kímélő munkája, a szerző kitartása, amelyet a konzulensi dörgedelme sem tépáztak meg. Persze van olyan hallgató is, nagyjából minden harmincadik, aki annyira jól fogalmaz, hogy szinte nyomdakész szöveget ad le, s nemhogy a piros tollamra nincs szüksége, de kis túlzással még ösztönzésre se. Megy minden magától, és remekül. A többség azonban igényli a konzulensi beavatkozásokat, és há-lás is érte.

A hallgatóink nagyobbik része a szakdolgozati jelentkezés leadásának he-tében keresi fel, persze ilyenkor már kapkodva és tanácstalanul, a leendő konzulens. Hozzám idejekorán jönnek, s amennyire tudom, egyáltalán nem azért, mert azt sejtik, hogy könnyű nálam szakdolgozatot írni. Valószínűleg a hallgatók közötti információáramlás egyik szép példájának tulajdonítható, hogy azok választanak konzulensnek, akik valóban dolgozni, tanulni szeret-nének. Ez aztán meglátszik a dolgozatuk minőségén. Úgy gondolom, ezt pél-dázza *Budavári Árpád* e lapszámban megjelenő kiemelkedően színvonalas dolgozata. Ez az örömteli tény arra is alkalmat adott, hogy a tanárként és szakdolgozatok konzulensként szerzett tapasztalataimat megosszam az ol-vasókkal.